

פרוייקט העלאת יהודי סוריה ולבנון
ראיון עם מורדי (מרדכי) עבאדי, אזור
תאריך: 8.8.1999
מראיין: אריה כהן

אריה כהן: מר עבאדי, אני מבקש שבשלב הראשון של הראיון תספר על בית אבא. איפה חייתם, ממה התפרנסתם, כל מה שקשור לבית אבא. מי היו אבא ואמא שלך קודם כל?
 מורדי עבאדי: אבא שלי היה בן יחיד למשפחה, כך אני שמעתי מאבא. ההורים של אבא, סבתא וסבא, נפטרו איך שנולד אחי הגדול.

ש: מה היה השם של אבא?

ת: חיים עבאדי. אמא היתה ממשפחת ארזי, סובחייה ארזי. בתו של זכי ארזי.

ש: שהוא היה?

ת: במה הוא עבד?

ש: היה לו תפקיד בקהילה או משהו?

ת: לא. לא היה לו תפקיד בקהילה. היה בן אדם פשוט, רגיל, שומר מסורת. היה סוחר של עורות. פשוט מאוד עבדו עליו כנראה שם הערבים, "אכלו" לו את הכסף ונשאר בלי כלום.

ש: שדדו אותו.

ת: שדדו אותו. זה לגבי סבא.

ש: מתי זה היה פחות או יותר?

ת: זה היה בשנות הארבעים. זה אבא של אמא שלי. אני זכרתי אותו טוב מאוד, את אבא של אמא שלי. היה בא אלינו והיה יושב אצלנו והיינו נהנים מאוד להיות ביחד. נדמה לי בשנת 64' הוא נפטר ממחלה, וסבתא שלי נשארה בחיים עד לפני איזה 15 שנה.

ש: היא עלתה ארצה?

ת: לא, היא נשארה שם.

ש: במה אביך עסק?

ת: אבי עסק, היה סוחר של כל מיני קטניות. היה מיבא גבינות לדמשק דרך הולנד, דרך צרפת. היה יבואן גדול. מצבנו לצערי היה שם בדמשק טוב מאוד.

ש: לצערך? זה אומר בהשוואה למה שיש לך היום פה?

ת: כן. היה לנו המון כסף.

ש: איפה דרך אגב חייתם בדמשק? באיזו שכונה?

ת: חארת אליהוד. זו היתה השכונה של היהודים שם. חיינו מכל מיני, היו לנו כמה עסקים של ניילונים ושל צביעת רהיטים. אבא שלי היה עוסק ביבוא של כל מיני דברים.

ש: מתי נולדת?

ת: אני נולדתי ב-51'.

ש: הלכת בהתאם למסלול הרגיל? הלכת קודם כל לכותאב?

ת: הלכתי ישר לבית הספר. לא היו לנו גנים שם. ישר אתה הולך לבית הספר בגיל שש אני חושב. אתה עולה לאט לאט, מעלים אותך כיתות, כרגיל. אבל דבר חשוב שיש לי להגיד לך זה שבשנת '65 או '64, לא זכור לי בדיוק, באו השלטונות ומנעו מאיתנו ללמוד עברית.

ש: ב-'64, '65? קרה משהו באותה שנה שבעקבותיו שינו את הגישה?

ת: לא. פתאום עלה איזה שליט, לא יודע איך קראו לו, נדמה לי אמין אלהאפז. הוא מנע מהיהודים ללמוד עברית. היינו לומדים כל יום כמעט, שלוש שעות, ארבע שעות. תפילה בבוקר, תפילה בערב. מנע מאיתנו, אבל למעשה לא הפסקנו בכלל ללמוד. אבא של אברהם אסא, הוא היה מלמד אותנו. הוא היה הרב שם שמלמד את כל הילדים. הוא לימד גם הרבה יותר גדולים ממני.

ש: מה השם שלו?

ת: חכם זכי אסא. קראו לו שם "מינפאח", מנופח.

ש: מלא גאוה?

ת: מלא גאוה, בדיוק. זה היה בשנת '64 כשבאמת הפסיקו לנו את הלימודים ואנחנו היינו יושבים ולומדים בגניבה. אבא של אברהם היה נותן את כל הכוחות שלו בכדי ללמד אותנו עברית.

ש: בסתר?

ת: כן, הכל היה בסתר. אחר כך היתה תקופה שכבר שיחררו אותנו מזה ובא שליט אחר. אתה יודע מה זה

ש: כן, הבנתי. אני יודע שבתקופה הזו, בערך בגיל בר-מצווה, ראית את המחזה שקשור לאלי כהן.

ת: נכון.

ש: אתה מוכן לספר? בן כמה היית?

ת: הייתי בן 16 או 15. בדיוק הלכתי להתפלל בבוקר. אנחנו קמים מוקדם להתפלל, בארבע וחצי בבוקר, חמש. בדיוק בא רב אחד, קראו לו אורפלי, אחד הרבנים בקהילה. הוא אמר שבאו אליו ורוצים לתלות את אלי כהן. אנחנו שמענו את כל הסיפור שלו וראינו את כל המשפט שלו על מרקע הטלוויזיה. כשבא הרב הזה וסיפר לנו שעומדים לתלות אותו ובאו אליו, הוא לא יכל להחזיק מעמד, הוא נפל

ש: מה רצו שהוא יעשה?

ת: שהוא יקרא לו את ה"שמע ישראל". הוא לא יכל להחזיק מעמד, הוא נפל. אז הלכו לרב, חכם ניסים

אינדיבו. זה הרב הראשי, הרב הגדול בקהילה. הלכו אליו, בקושי לקחו אותו

ש: מי הלך אל הרב אינדיבו?

ת: נדמה לי חכם זכי זכרונו לברכה.

ש: גם ליווה אותו לשם?

ת: גם ליווה אותו לשם, אני בטוח. קראו לו את ה"שמע" ואנחנו פשוט מאוד בכינו בבית הכנסת. ממש כאב לנו. יצאנו מרחוק לבקש ממנו מחילה, מאלי כהן. תראה, אני מדבר איתך והשיער סומר, ממש כואב, כאילו עכשיו זה קורה לי.

ש: מה זאת אומרת יצאתם החוצה לבקש מחילה?

ת: יצאנו לראות אותו, לראות איך הוא איפה שהוא נמצא, איפה שתלו אותו ולבקש

ש: אה, ראיתם אותו תלוי?

ת: אני ראיתי אותו תלוי.

ש: זאת אומרת הקהילה היהודית הלכה לראות

ת: לא, לא כולם. יש כאלה שלא הלכו אבל יש כאלה שהלכו בגניבה מרחוק, כי לא יכלנו להתקרב. היה המון של אנשים שם שעמדו וירקו עליו. היה ממש מעשה נקמה, מעשה זוועה, מעשה שלא יאמן מה שהם עשו הסורים. פשוט מאוד עמדנו שם וביקשנו כמו שכל בן אדם מבקש מחילה ממת, ביקשנו מחילה ממנו. אני הייתי עם אחי הגדול ועם חבר שלו וחזרנו חזרה הביתה.

ש: הם לא הפריעו לכם?

ת: לא, מרחוק. אם היו יודעים שאנחנו יהודים, אוי ואבוי. זה לא ייאמן כזה דבר. לקחנו סיכון והלכנו לראות אותו. ממש כאב לנו. תאמין לי, הגוף שלי כולו נסער מהמראה הזה. אני לא שוכח את זה עד היום.

ש: אני מבין שאחר כך החיים ברובע השתנו ...

ת: לא השתנו. בשנות הששים, אני זוכר את כל הזמן שאני ישבתי שם זאת אומרת איך שיצאתי לאור, כמו שאומרים, בגיל 12 או 13, שהבנתי שאני יהודי. אמנם ידענו שאנחנו, היו מתנכלים לנו כל הזמן והיו מפריעים לנו. היו עושים לנו את המוות. אף פעם לא היה טוב. רק בשנים שאני עזבתי את דמשק, בשנות השבעים, תחילת '71, אז אסד היה חדש, נדמה לי היה חצי שנה בשלטון, נדמה לי מ-71' גם לא היה טוב. בשנות השמונים, אני לא זוכר את הדברים האלה, אבל בשנות השמונים התחיל לפתוח להם את הדלתות

ש: מצבם היה קצת יותר טוב?

ת: מצבם השתפר, יותר טוב ממה שהיה. אבל היה ממש פחד שם לחיות.

ש: אתה אומר לי שבשנים האלה, אמצע שנות הששים, בעצם כבר היית לקראת סיום הלימודים שלך וכבר יצאת לעבודה?

ת: אני בגיל 15 יצאתי לעבודה.

ש: עם אבא?

ת: עם אחי הגדול. עבדתי בפוליטורה של רהיטים.

ש: פתחת עסק או עבדת עם אחיך?

ת: עבדתי עם אחי. במשך שלוש שנים או ארבע שנים עבדתי איתו, עד שכבר התכוננתי לברוח.

ש: מה זאת אומרת? איך עלה בך הרעיון?

ת: מאז שהכרתי את עצמי, שמעתי על מדינת ישראל והכרתי את הענינים, התבגרתי והתחלתי להבין את החיים. אז כל הזמן הייתי אומר לאמא שלי – אמא, רק ישראל, אך ורק ישראל. אמרה לי אמא – אבל אין לנו איך לנסוע. אני שמעתי שבחורים היו בורחים מהשכונה, אז אמרתי לאמא – הנה, זה ברח וזה ברח. אמא שלי לא יכלה לעשות כלום. מאז התחלתי לחשוב ולתכנן איך לברוח. עד שהגיע הזמן בשנת '71, תחילת '71, מצאנו את הבן אדם שהבריה לפני איזו קבוצה.

ש: זה היה מבריה מוסלמי?

ת: כן. היה מבריה, ונתפס אחרי זה גם.

ש: מי זה היה?

ת: זה היה אבו-זיאד.

ש: דרוזי או מוסלמי?

ת: היה מוסלמי והיה קצין בצבא הסורי.

ש: הוא היה קצין ברובע היהודי, מהמוחבראת שם?

ת: לא.

ש: בצבא הסורי?

ת: בצבא הסורי. בזמנו הוא הבריח קבוצה של חמישה אנשים לפנינו. לקחנו תמונה אחת של איזה חבר, קרענו אותה באמצע, נתנו להם את זה ואמרנו – איך שתגיעו ללבנון תנו לו את זה חזרה למברית. זה הסימן שהיה בינינו שהם הגיעו בשלום ושנאחנו נוכל להאמין בו ולצאת. ככה עשינו. יום אחד, זה היה בדיוק ביום השני לחג הפסח. אנחנו חוגגים שם יומיים, לא יום אחד.

ש: של 1971?

ת: כן. ביום השני לחג הפסח, זה היה נדמה לי במרץ, בדיוק היה זמן שצריך לקחת אותנו ללבנון. עזבתי את הבית ויצאתי.

ש: רגע, אני מתאר לעצמי שתאמתם עם המבריה את כל הסדרי התשלום. כמה הוא גבה מכם?

ת: אז הוא לקח נדמה לי גרושים. 190 לירות סוריות

ש: לכל אחד?

ת: כן, אבל זה היה הרבה כסף. זה היה [שווה ערך] עבודה של חודש של בן אדם. יותר מחודש היית עובד על זה.

ש: איזו קבוצה הייתם?

ת: היינו חמישה בחורים. פשוט מאוד, ביום השני של החג, תפסנו את הרגליים, הלכנו למפגש איפה שהיינו צריכים להיות ביחד והוא היה שם. לקחנו מונית לסגראיא. זה מקום גבול, הוא שייך למעשה לסוריה

ש: זו תחנת גבול?

ת: כמו תחנת גבול בין לבנון לסוריה. זה מקום ממש על הגבול. אתה צריך ללכת איזה כמה קילומטרים. הלכנו איזה חמש שעות. שם חיכה לנו מישהו, גם כן איזה מוסלמי מבוגר.

ש: מהצד השני?

ת: לא, מהצד של הסורים. אבו-זיאד לקח אותנו לאבו-פייסל, איש מבוגר, אבל היה נראה כמו ילד בן 16. היה בן אדם אמיץ, בן אדם עם כוח, שאני לא חושב שבחור בן 16 היה מתקרב על ידו. לקח אותנו והלכנו ביחד, אנחנו, אבו-זיאד, אבו-פייסל. הלכנו חמש שעות ברגל עד שהגענו לגבול לבנון.

ש: חציתם את הגבול?

ת: בעקיפין. חצינו את הגבול והגענו ללבנון.

ש: לאן הגעתם בלבנון?

ת: לאיזה כפר, לא זוכר את שמו. משם לקחנו מונית עם אבו-זיאד. אבו-פייסל חזר חזרה ואבו-זיאד לקח אותנו לכמו תחנה מרכזית שלנו.

ש: בבירות?

ת: כן, בתוך ביירות. אלברג! זה מקום, זה כמו, איך אני אגיד

ש: מבצר?

ת: מבצר, כן.

ש: בורג' כמו שאומרים?

ת: בורג', כן. אז שם קוראים למקום הזה, כמו תחנה מרכזית. שם ירדנו. נתנו לו גם כן סימן לקבוצה אחרת שצריכה לבוא בעקבותינו. הוא לקח את הסימן מאיתנו, החזיר את זה חזרה, וכך זה נמשך, נדמה לי איזה מאתיים איש הוא הבריה.

ש: אבו-זיאד? מאתיים איש הוא הבריה?

ת: אני מאמין עד מאתיים איש הבן אדם הזה הבריה.

ש: כמה לפניכם הוא הבריה? בסך הכל מאתיים איש?

ת: בסך הכל. הבן אדם הזה, אני בטוח שלאחרונה לפני שנתפס הביאו אותו לכאן דרך איזה ארץ ש: ... עם המוסד בקיצור.

ת: כן. הוא עבד, אני בטוח במליון אחוז. הוא היה בן אדם מאוד מאוד נחמד. לא היית רואה עליו שהוא מוסלמי, שיש לו את השנאה. היה בן אדם חביב, בן אדם נשמה.

ש: הוא דאג לכם בדרך אני מבין?

ת: כן, הכל הוא נתן לנו. אבל אתה יודע, כמה קבוצות אחרינו הבן אדם התחיל, ראה בחורות עם זהב, מסכנה בחורה מה יש עליה? אז היה אומר – תשמעו, אם לא תביאו לי את הזהב, יש עכשיו קבוצה שבאה לשדוד אותנו. תביאו לנו את הזהב לפני שירו עלינו. היה משחק איתם. ידעו מזה.

ש: איך אתה יודע שידעו מזה?

ת: אני יודע שידעו מזה כי היו באות לכאן הבחורות והיו מספרות מה שהיה עושה להן. כמה שהן תמימות, ידעו שהכל היה תרגיל והיה לוקח לה את הזהב.

ש: הבנתי.

ת: שמעת על זה?

ש: כן. ... להברית, הוא לא היחיד.

ת: נכון. ניצל את ההזדמנות. לא משנה, שיקח את מה שהוא צריך לקחת, אבל שלא יעשה להם נזקים כמו שעשו לאחי וארבע הבנות בשנת '73. בדיוק יומיים לפני המלחמה הוא ברח.

ש: לפני מלחמת יום כיפור?

ת: בדיוק יומיים לפני זה.

ש: הרצח של ארבע הבנות

ת: כן, לפני זה היה

ש: החזירו אותן בשק?

ת: גם את אחי החזירו בשק, אבל עד עכשיו לא יודעים ההורים מה הם קברו, עד היום לצערנו.

ש: הוא נקבר שם?

ת: כן.

ש: מה היה שם אחיך ז"ל?

ת: היה בחור, סטודנט, שרצה ללמוד רפואה, ולא נתנו לו ללמוד, פשוט מאוד. הבחור הזה חשב מה לעשות אחרי הלימודים, הבן אדם רוצה ללמוד. אז הוא חשב לברוח.

ש: אחרי התיכון אתה מתכוון?

ת: כן, אחרי התיכון. הוא רצה באמת לפני זה גם כן לברוח.

ש: בן כמה הוא היה אז?

ת: בן עשרים.

ש: מבוגר ממך?

ת: יותר צעיר ממני בשנה.

ש: השם שלו היה?

ת: ניסים.

ש: עבאדי ניסים. הוא נתפס יחד עם הבנות?

ת: לא. זה לחוד וזה לחוד. הם הרגו את הבנות לפני זה.

ש: במה האשימו אותו שרצחו אותו בצורה כל כך אכזרית?

ת: הם לא האשימו אותו בכלום. השלטונות תפסו את המבריה. היה בלגאן גדול. ארבע בנות ושני בחורים.

היה לחץ על סוריה גם כן. מה זה, זה לא יכול להיות דבר כזה.

ש: שבורחים?

ת: לא רק שיהודים בורחים, שהורגים בצורה כזאת ארבע בנות.

ש: דרך אגב, עם אחיך רצחו עוד בחור?

ת: כן, עוד בחור.

ש: מי זה היה הבחור השני?

ת: קראו לו נתן שיעה אני חושב. שניהם רצו ללמוד. לא היתה להם הזדמנות ללמוד, לא נתנו להם ללמוד

באוניברסיטה. אז הם החליטו לברוח וזה הגורל שלהם.

ש: תפסו אותם איפה? על הגבול?

ת: לא, לא על הגבול. המבריה עצמו הרג אותם. לא אבו-זיאד, מבריה אחר.

ש: מה היה האינטרס שלו? שיתף פעולה עם המוחבראת בטח?

ת: יכול להיות ששיתף פעולה עם המוחבראת, יכול להיות עם היהודי שעזר ליהודים לצאת. היה יהודי

אחד קראו לו שלוח, שהוא הכיר מצוין את המבריה. המבריה טען שהוא לא נתן לו את הכסף שהיה צריך

לתת לו ואז הוא התנקם בהם והרג אותם. אבל אני לא נראית לי הסיבה הזו של כסף, שיהרוג אנשים חפים

מפשע. הוא פשוט מאד היה שונא יהודים והרג אותם כי הוא שונא יהודים. אז הוא הביא אותו למשפט, את

המבריה

ש: מה השם שלו? אתה יודע?

ת: לא רוצה לדעת אפילו את שמו, לא מעניין אותי הבן אדם הזה.

ש: עשו לו משפט?

ת: עשו לו משפט, הביאו אותו, לעיני ... מה, סתם חארטה.

ש: כאילו.

ת: כאילו. הביאו אותו למשפט שהכל יירגע. שפטו אותו ובמשפט הודה שהוא הרג את אחי בעמידה וקבר

אותו בעמידה, עם שני

ש: הבחורים.

ת: כן. הרג אותם בעמידה. הבחור אמר שהוא התעלל בהם לפני זה.

ש: לפני זה הוא הרג את הבחור הזה? אותו מבריה?

ת: כן, אותו מבריה.

ש: כמה זמן לפני זה?

ת: איזה חודשיים. הוא לקח את הבחור לפני זה, הרג אותם והתעלל בהם. אחריהם לקח את אחי ועוד איזה

בחור וגם אותם, עשה להם.

ש: אתה כבר היית פה?

ת: כן. אני הייתי ב-73' פה.

ש: בוא נחזור ברשותך לקטע שאתה מגיע ללבנון, לביירות, לבורג'.

ת: לקהילה.

ש: אה, אתה מגיע בעצם לקהילה?

ת: כן, זה עשר דקות מהבורג' לרובע היהודי, ואדי אבו-ג'מיל.

ש: אצל מי הייתם שם בקהילה?

ת: הלכנו לחכם שרם ואלבר אליה. אלה היו

ש: מה היה התפקיד שלהם בקהילה?

ת: חכם שרם היה הרב הראשי של קהילת ביירות ואלבר אליה היה הסגן. היה בן אדם מאוד פעיל אלבר

אליה זכרונו לברכה.

ש: סגן של מה?

ת: סגן הרב אני חושב. הוא היה מאד פעיל. הוא היה משהו מיוחד. בן אדם שחבל עליו שהעלימו אותו

בצורה כזאת, עד היום לא מוצאים את הגופה שלו ולא יודעים איפה היא. בן אדם יהודי טהור שלא יאמן

שעשו לו את העוול הזה, עשו לו את המעשה

ש: פשוט לא יודעים עד היום מה קרה לו.

ת: לא יודעים מה קרה.

ש: מתי זה היה, בשנת שמונים ומשהו?

ת: בתחילת 71' אני הגעתי. אנחנו יצאנו מלבנון, למעשה באו המוחבראת הסורים ורצו לחטוף אותנו.

היינו איזה 33 בחורים.

ש: תיכף נגיע לזה איך הם הסתדרו כל כך הרבה.

ת: כן, הסתדרו. באנו בקבוצות שכל שבוע, כל עשרה ימים, היה מגיע ולא היתה להם אפשרות לשלוח

אותם דרך צרפת, דרך זה. היו מבריחים אותם, זאת אומרת היו עושים להם כל מיני דרכונים מזויפים

ומוציאים אותם משם. אז לא היתה האפשרות להוציא אותם. אז כל הזמן, כבר כמה חודשים, התאספנו

איזה 33 בחורים

ש: איפה חייתם בתקופה הזאת? אני מבין ...

ת: בתוך ואדי אבו-ג'מיל.

ש: אצל מי?

ת: אצל יהודים.

ש: משפחה שלך?

ת: לא. משפחות שקיבלו כסף מהקהילה

ש: כדי להחזיק אתכם.

ת: כן. קיבלו כסף על כל בחור שיחזיקו אותנו, וככה

ש: מה ההוראות שקיבלתם?

ת: שלא נתרחק ולא נעשה בלגאן. ככה זה היה.

ש: מי נתן לכם את ההוראות האלה?

ת: אלבר אליה.

ש: אתה יודע שהוא עבד עם

ת: הוא עבד עם המוסד. אנחנו לא ידענו. כשהייתי בלבנון לא ידעתי. חשבתי בן אדם רגיל כמו האנשים.

אבל כשבאנו לפה ושמענו עליו, זה היה, אף בן אדם בכל העולם לא עבד למען היהודים כמו אלבר אליה.

ש: דרך אגב הוא היה איש עשיר עד כמה שאני מבין?

ת: ככה אני שמעתי. הבן שלו נדמה לי פה. אני לא יודע איך אני

ש: בארץ אתה מתכוון?

ת: כן, בארץ. אני דיברתי איתו לפני איזה כמה חודשים, ניפגשתי איתו באיזה מקום פה בתל אביב.

במקרה שמעתי אליה, שאלתי – תגיד לי, מה הקשר בינך ובין אלבר אליה? הוא אמר לי שהוא אבא שלו.

נדמה לי שהוא עורך דין. בחור מאוד נחמד. אתה ניפגשת איתו?

ש: דיברתי איתו. כן, קצת. הוא אפילו לא יודע שאני

ת: כן.

ש: אז כמה זמן אתם נמצאים בביירות?

ת: אני ישבתי בערך ארבעה חודשים.

ש: זאת אומרת כל ה-33, כל הקבוצה הזו של הבחורים שהיו

ת: יש כאלה ששה [חודשים], יש כאלה חמישה. בממוצע ישבו שם איזה שבעה חודשים.

ש: וכל הזמן הזה חיכו

ת: לזמן מיוחד כזה שיוכלו להוציא אותנו משם.

ש: מה היתה הבעיה?

ת: הבעיה היתה כנראה בשלטונות הלבנונים. כנראה לא היה להם את הבן אדם המתאים שהוא יכין להם

את הדברים שהם צריכים להכין ואז לא יכלו להוציא אותנו משם.

ש: לפי מה שאני מבין ממך, זה היה בשיתוף פעולה עם השלטונות הלבנונים, כמוכן.
 ת: כן, בטוח. אי אפשר, אתה לא יכול בלי השלטונות. זה לא שאתה בא מהאוויר לוקח ויוצא. הם נותנים לך את הגיבוי, נותנים לך את כל מה שצריך לתת ומוציאים אותם משם. הם למעשה שנים על גבי שנים עשו את הדברים האלה. זה לא היה חדש. אבל מה, כנראה היה הבן אדם, זה שהיה צריך להוציא את הדרכונים, לזייף אותם, כנראה או שהוא לא נמצא או שיצא ולא היה מישהו
 ש: היתה בעיה טכנית בלהכין את הדרכונים, נכון? זאת היתה הבעיה המרכזית?
 ת: היתה בעיה טכנית, כן.

ש: אז עברו החודשים והגיע הזמן ... מה הודיעו לכם?
 ת: בוא אני אספר לך סיפור מרתק. אני הייתי שם שבוע לפני שיצאנו משם. היינו שם, פתאום ראינו איזה בחור אחד שחזר, היה עם איזה בחור שקוראים לו אלי סקאל.
 ש: ממשפחת סקאל מהמכשירי חשמל?
 ת: לא, לא, משפחה אחרת. אלה שלושה אחים שגדלו יתומים. האבא היה כל הזמן שיכור, האמא ברחה עזבה אותם, הם גדלו עם הדודה שלהם, זה סיפור ארוך
 ש: בביירות?
 ת: לא, בסוריה.
 ש: דמשק?

ת: כן. למעשה שלושה בנים ברחו ללבנון ושניים היו איתי באותו זמן. עכשיו שלושתם במקסיקו, עזבו את הארץ לצערי. וכולם היו ציוניים. מה רציתי להגיד לך על אלי סקאל? הוא היה עם איזה בחור, הלך לאיזה מקום, לא יודע, ליד הבורג'. ראה אותו איזה בחור פלסטינאי שהוא מכיר אותו מדמשק. תפס אותו, אמר לו – מה אתה עושה פה? אמר לו – מה, אני באתי ללבנון. אמר – מה, אתה באת ללבנון? על המזל שלו, עבר איזה שוטר לבנוני. ההוא מחבל היה. רצה לקחת אותו בכוח, להעלות אותו לג'יפ ולקחת אותו. אז עבר איזה שוטר לבנוני, אז סקאל אומר לו – אדוני השוטר, הנה יש בן-אדם, תראה. אז המחבל אמר לו – תשמע, זה יהודי, ברח מסוריה, בא ללבנון, לא יודע מה, סיפורים כל מיני. עכשיו השוטר תפס אותו, את סקאל, אמר לו למחבל – אתה יודע מה, בוא אני אגיד לך, תעזוב אותו ואני אמסור אותו לשלטונות. אז המחבל עזב אותו והוא לקח אותו השוטר. מי שהיה איתו התרחק ממנו, לא ראו אותו, המחבל לא זיהה אותו. והוא ראה שהשוטר לקח אותו, ישר חזר לרובע היהודי ואמר לרב – תשמע, החבר שלי אלי סקאל, תפס אותו שוטר וזה וזה. איך שהוא שמע את זה, ישר הרב עשה אסיפה עם אלבר אליה ועם זה ועם זה, ואז הם קיבלו הודעה שהמוחבראת הסורי באים לחטוף אותנו משם. הם הזהירו אותנו בלשון מלאה, אמרנו לנו – ילדים, לא לצאת מהשכונה, לא להשתולל, לא ללכת למקומות. לקח איזה שבוע, הוא בינתיים נעצר

ש: איפה אספו אתכם, בבית הכנסת?
 ת: כן, בבית הכנסת, וכל מיני מקומות שהיו שם ליד השכונה. ההוא נעצר, נכנס לבית סוהר. לפי החוק הלבנוני נדמה לי הוא 20 או 21 יום יושב שם וזורקים אותו מעבר לגבול. אז התערב אלבר אליה זכרונו לברכה והרב חכם שחוד שרם גם זכרונו לברכה, נפטר לפני חודש.

ש: לפני חודש נפטר?

ת: לפני חודש, נפטר בברזיל. הם הפעילו את ההשפעה שלהם והוציאו אותו דרך הזה. אבל בינתיים הוא הגיע לפנינו לארץ. נדמה לי אחרי שבוע או שבועיים, יום אחד קיבלו הודעה שבאים לחטוף אותנו. אספו אותנו בתוך בית הכנסת "מגן אברהם". מאחורי מגן אברהם היה מגרש של ספורט, היו מתעסקים עם ספורט, עם כל מיני דברים שם. אז העלו אותנו למעלה – חבר'ה, שקט, אף אחד שלא יצעק, לא רוצים לשמוע צעקות, לא רוצים לשמוע בלגאן, באים לחטוף אתכם, תיזהרו. הביאו לנו מדים של צבא לבנון, אבל בלי נעליים. נשארנו עם אותם נעליים. אמרו לנו שכל אחד ישים חולצה ומכנס. ככה עשינו.

ש: לבשתם את המדים האלה.

ת: אז המוחבראת התחילו להסתובב בתוך הואדי

ש: הלבנונים?

ת: לא, הסורים.

ש: הסורים הגיעו אליכם?

ת: כן, הסתובבו שם בתוך השכונה.

ש: איך אתה יודע שזה המוחבראת הסורי דוקא?

ת: אחד מהבחורים שהיה איתנו, יצא החוצה. אמרו להם לא לצאת, אבל אחד רצה להיות גיבור, יצא החוצה ורצה להביא משהו כי כולנו עזבנו את הבגדים שלנו. לא לקחנו כלום איתנו. איך שאנחנו, הפשיטו אותנו, כל אחד לקח את ... וזהו, השארנו את זה. אז אחד מהם, לא יודע, רצה להביא משהו מהבית, ואז נתקל בהם. הם רדפו אחריו ולא יכלו לתפוס אותו. הוא ברח, נכנס לתוך בית הכנסת ועלה למעלה לכיוון שלנו. מי ידע מזה? אלבר אליה ז"ל ידע מזה.

ש: מי הביא את הבגדים? הגיע ג'יפ של צבא לבנון או אלבר אליה?

ת: לא ראינו. אנחנו היינו למעלה. ראינו שהביאו ארגזים. אלבר אליה היה עם שני אנשים שהביאו אותם

ש: איזה שני אנשים?

ת: לא הכרנו אותם לפני זה.

ש: אבל כנראה שהם היו

ת: כן, רק מהמוסד, בטוח. הביאו את זה והעלו את זה למעלה. המוחבראת הסורים הסתובבו סביב בית הכנסת. היו מסתובבים ככה, אני זוכר את זה עד היום.

ש: ראית אותם בעינים?

ת: אני ראיתי מהפתח של הדלת. לבית הכנסת היו שתי דלתות. היתה דלת אחת הראשית מלמטה והיתה דלת כשאתה עולה מהצד השני, איפה שהחזיקו אותנו לרחוב אחר לגמרי. היה להם בית כנסת גדול מאוד.

ש: לרחוב העליון יותר?

ת: נכון. בדיוק אנחנו ישבנו שם באותו אולם שהיתה דלת גדולה. ישבנו שם ולא דיברנו מילה. פשוט מאוד הסורים היו מסתובבים והם פחדו להוציא אותנו שלא יתקלו בהם.

ש: ... כאילו לעבוד עבודה מוסתרת.

ת: נכון. אז מה עשו להם? עשו להם מין טריק כזה. חסמו אותם בתוך הואדי, כך אנחנו שמענו. הם הביאו איזה אוטו, כאילו האוטו התקלקל, מהצד השני של איפה שאנחנו ישבנו, למטה. החזיקו אותו שם כאילו התקלקל האוטו וחסמו אותם גם שלא יחזרו לאחור. החזיקו אותם באמצע בקיצור.

ש: אה, הם היו במכונית? ... במכונית?

ת: בדיוק. כדי שלא ילכו לא ימינה ולא שמאלה, חסמו אותם שתי מכוניות, אחת מקדימה ואחת מאחור. חסמו אותם שלא יזוזו. אז הגיעו מכוניות

ש: לרחוב למעלה?

ת: לרחוב למעלה. למכוניות האלה היה מכשיר קשר. אני כמה שישבתי בלבנון לא ראיתי מכשיר קשר. מכוניות רגילות, אזרחיות. עלינו למכוניות.

ש: מרצדסים?

ת: כן, אני חושב. עלינו למכוניות ואז דיברנו עם הנהג. דיברנו איתו. הנהג לא ענה לנו. אמרנו לו שאנחנו יהודים עברים. אנחנו לא ידענו כל כך לדבר עברית ...

ש: עברית תנ"כית יותר.

ת: כן. אמרנו לו שאנחנו עברים, יהודים. הוא לא דיבר מילה, לא הגיב. זה איפה שאני הייתי באוטו, לא יודע אם במכוניות אחרות גם אמרו לו

ש: כמה מכוניות היו שם?

ת: איזה חמש, שש. בקיצור, במכה אחת אספו את כולם ולקחו אותנו ליד שדה התעופה. שם חיכתה לנו משאית צבאית לבנונית והיו שני קצינים גדולים. לקחו אותנו ככה עם הידיים. איך שירדנו מהאוטו לקחו אותנו מהידיים והעלו אותנו למשאית. אז עלינו למשאית

ש: כל ה-33 יחד?

ת: כל ה-33 יחד. אני ישבתי בדיוק בקצה של המשאית והסתכלתי כל פעם מהפתח. הייתי פותח, הייתי בא, רואה. אלבר אליה היה אחרינו כל הדרך. שכחתי להגיד לך, אנחנו לא ידענו שאנחנו יוצאים לגבול. הם אמרו לנו – תשמעו, החכם רוצה ללכת לונצואלה לילדים שלו ואנחנו מפקדים עליכם פה בתוך הואדי, אנחנו לוקחים אתכם לאיזה בית ספר, תשבו שם עד שיירגע המצב, נחזיר אתכם. אז נתנו לכל אחד כסף, 15 לירות לבנוניות, ונתנו לנו מרלבורו כל אחד. בשקית היו הבגדים שלנו. ככה שעלינו למשאית התחלנו לנסוע.

ש: אלבר אליה היה במכונית ...

ת: לא, היה עם איזה נהג. אני בטוח עם נהג של עטייה. היה דוקטור עטייה שם. היה בן-אדם מאוד מכובד שם.

ש: היה לו תפקיד בקהילה לדוקטור עטייה?

ת: כן. היה לו תפקיד גדול מאוד. היה לו שומר שכל הזמן היה עם נשק ביד.

ש: שומר מטעם השלטונות הלבנונים?

ת: כן. כל הזמן היה עם קלצ'ניקוב תחת הידיים שלו. אז אלבר אליה ישב על ידו והוא נסע איתנו כל הדרך. אנחנו בחורים בני עשרים, לא ידענו לאן אנחנו נוסעים.

ש: דרך אגב, מה היה טווח הגילאים בקבוצה הזו?

ת: עד גיל 24 נדמה לי, זה הכי ...

ש: מגיל עשרים עד עשרים וארבע?

ת: מגיל 18 עד 24. היו גם שלוש בנות שהיו מבוגרות. היו 33 בנים ושלוש בנות.

ש: מאיפה הן היו? דמשקאיות?

ת: אחת חלבית ושתיים דמשקאיות.

ש: רווקות מבוגרות?

ת: כן, בנות 30.

ש: גם הן קיבלו מדים דרך אגב?

ת: כן. בדיוק אותה מידה. כולנו עם מדים. ככה נסענו שעה וחצי נדמה לי, משהו כזה, על השעון, שעתיים.

הגענו נדמה לי

ש: באיזו שעה יצאתם?

ת: יצאנו בשעה תשע בערב, הגענו לראש הנקרה למעלה נדמה לי בשעה 12 וחצי בלילה.

ש: הגעתם קודם כל לנקודה הלבנונית?

ת: הרבה נקודות היו, הרבה מחסומים היו. לא דיברנו מילה. הקצין הלבנוני היה יורד, מוציא לו את

האישור למחסום

ש: דרך אגב, היו מחסומים של מחבלים בין היתר, נכון?

ת: כן, של מחבלים.

ש: ... שמעתם שהוא אומר להם?

ת: הוא קצין. הוא היה זה, אז היו נותנים לו הצדעה וממשיכים הלאה. אבל אנחנו ישבנו בשקט. לא דיברנו

מילה. מי היה מאחורינו? היה אלבר אליה ז"ל עד הסוף, עד שהגענו למחסום האחרון ועברנו אותו ואחרי

שתי דקות הוא נעלם וחזר חזרה.

ש: מחסום ראס אלנקורה אתה מתכוון?

ת: כן. הוא חזר חזרה והמשיכה המשאית חמש דקות או עשר דקות נסיעה. אלבר אליה כבר לא רואים

אותו, חזר חזרה. הגענו למעלה לראש הנקרה, הקצינים הלבנונים הורידו אותנו

ש: לנקודה הישראלית כבר?

ת: היינו בראש הנקרה אבל לא ידענו אם זו נקודה ישראלית, או אם זה

ש: כן.

ת: אחד הקצינים הוציא פנס, אמרו לנו – הנה פנס, תיקחו את הפנס הזה, תלכו איזה חמישים מטר. היתה

אני זוכר מין גבעה כזאת והיה כביש אחרי זה עם מין לבן כזה במקום חול

ש: דרך סלולה.

ת: כן. אמרו לנו – תלכו חמישים מטר, ששים מטר, תעשו סימנים בפנס ואז יענו לכם שם, יקבלו אתכם.

זה מה שעשינו ואין תגובה. אף אחד לא

ש: אתם הולכים, מהבהבים ואף אחד לא מגיב.

ת: אף אחד לא מגיב. חזרנו חזרה לראות את המשאית, לשאול את הקצינים. לא היה לא משאית ולא שום דבר. מה נעשה? ישבנו איזה

ש: דרך אגב, למי נתנו את הפנס?

ת: לאחד מהחבר'ה.

ש: תגיד לי, במשאית חוץ מהקצינים הלבנונים, לא ישב מישהו מכוחותינו?

ת: לא.

ש: אף אחד?

ת: לא.

ש: אוקיי.

ת: כשראינו ככה, ישבנו והתחלנו לעשות חשבון נפש. לחזור אחורה זה לגבול הלבנוני, ללבנון. אז עשינו חשבון ואמרנו – חבר'ה, רק קדימה. איפה שהסביר לנו, רק קדימה. היתה מין תעלה כזאת, הסברתי לך, ואז כביש שכולו סלול. היו תופסים שם את המחבלים שהיו עוברים. כנראה היו דורכים על סיד ש: מה שנקרא שביל טשטוש.

ת: טשטוש, כן. אנחנו עברנו את דרך הטשטוש, לא הבנו שהדרך הקצרה הזאת שעולים עליה הנגמשים של ישראל, הם עולים למעלה ואז עושים את הסיבוב וחוזרים חזרה. לא ידענו. ירדנו, עלינו עוד הפעם לגבעה השניה, והמשכנו לרדת. זה נפלה לו השקית עזב אותה, זה נפל לו הכובע, עזב אותו ש: לילה, הכל חשוך.

ת: הכל חשוך, חושך מצרים. הסוללות של הפנס נגמרו. היה רק אור הירח. בשעה שלוש לפנות בוקר נתן לנו אור כזה שכאילו אור יום. היו עצים שם עם קוצים, לא יודע איזה מין עץ, היינו ממש מפלסים את הדרך עם הידיים ונשרטים וקוצים בידיים ש: הייתם צריכים לעלות דרך החורש?

ת: אנחנו עלינו דרך החורש. היינו צריכים לרדת משם. למעשה היו צריכים לבוא ולקחת אותנו.

ש: מאותו שביל?

ת: כן, מאותו מקום.

ש: ואתם החלטתם שאתם עוזבים את השביל ועולים דרך החורש?

ת: אנחנו ירדנו איפה שהסבירו לנו, ועלינו עוד הפעם לא הלכנו דרך השביל. לא הבנו מה זה השביל הזה. ואז עלינו עוד הפעם לגבעה וזה היה הר. שירדנו לקח לנו לרדת איזה ארבע שעות ומשהו. ש: מה אתה אומר.

ת: זה היה משעה אחת וחצי לפנות בוקר עד שעה חמש, עד שיצא האור. כשירדנו ראינו ענן שחשבנו שזה ים בהתחלה, שהגענו לים. אנחנו יורדים ויורדים, פתאום ראינו גדר שאין לה לא התחלה ולא סוף. זה היה נדמה לי בחמש ורבע, חמש וחצי.

ש: גדר הגבול?

ת: גדר הגבול. מה עושים? הגענו לגדר ואנחנו לא יודעים איפה אנחנו נמצאים.

ש: למען האמת, בהתאם להוראות שניתנו לכם, הייתם צריכים ללכת על השביל כל הזמן.

ת: לא. לפי ההוראות הם נתנו לנו את הפנס לתת להם את הסימנים. הם לא אמרו לנו שיש שביל וצריכים לרדת מכאן. אמרו לנו שבאים לקחת אותנו. כנראה היתה טעות בין משה דיין לבין החבר'ה שבאו, החילים שבאו לקחת אותנו. היו שני חילים ונדמה לי אזרח אחד מהמוסד שהיה איתם. הם באו שעה אחרינו. אנחנו הקדמנו אותם. הגענו ב-12 וחצי בוא נגיד או 1 וחצי, לא זוכר בדיוק. הם באו שעה אחרינו. אנחנו שראינו ככה המשכנו ללכת.

ש: לאורך הגדר.

ת: לאורך הגדר מלמעלה. ירדנו מההר, ממש. כשהגענו למטה ראינו גדר שאין לה התחלה ואין לה סוף. מה עושים? כל אחד התחיל לחשוב. אין לנו מספריים. התחילו לזרוק אבנים לתוך הגדר בפנים. אתה יודע, היינו אולי

ש: ... מוקשים.

ת: מוקשים. חשבנו כמו שראינו בסרטים, יש מוקשים, יש פה, יש שם. זה זורק אבן וזה אומר לו אל תזרוק וזה כל סיפור וסיפור. בסופו של דבר אנחנו יושבים וחושבים. בדיוק איפה שירדנו היה לידנו פתח. כנראה משם הסתננו מחבלים. עשו פתח, נכנסו מתחת לגדר. כולנו קמנו על הרגליים, יש מקום לחדור את הגדר. אחד התחיל ללכת כמו בצבא, על הידיים ועל הרגליים.

ש: לזחול.

ת: לזחול. אתה לא יכול להרים את הראש וללכת. הראשון התחיל ללכת. ראינו שלוקח זמן. על ידנו היה מין קש כזה, כזה שהפרות אוכלות.

ש: חציר.

ת: התחלנו לשים על השביל ... שמנו כל אחד את זה והיינו דוחפים אותו והוא היה מחליק על השביל ויוצא מהצד השני. עשינו את התרגיל הזה ואז תוך עשר דקות, רבע שעה עברנו את הגדר. לא ידענו לאן אנחנו הולכים.

ש: דרך אגב, הייתם כל ה-33 בנים דמשקאים?

ת: חלבים ודמשקאים.

ש: חצי חצי?

ת: כמעט, כן. היו בערך 15, 17 דמשקאים והשאר חלבים. כשעברנו את הגבול לא ידענו לאן, עוד הפעם. התחלנו ללכת וראינו דודי שמש בעברית. וזה התחיל לנשק את הרצפה וזה התחיל לנשק את העץ. כל אחד השתגענו, לא ידענו מה לעשות.

ש: דודי שמש של מה ראיתם? הבסיס הישראלי?

ת: לא. זה היה מין מושב כזה. או מושב או קיבוץ.

ש: אז לא הגעתם לכיוון ראש הנקרה?

ת: זה היה בכיוון ראש הנקרה.

ש: אולי אתה מתכוון לקיבוץ ראש הנקרה?

ת: יכול להיות שירדנו למטה והגענו לקיבוץ ראש הנקרה.

ש: הבנתי.

ת: אז היה איזה מבוגר אחד על אופניים

ש: זה היה כבר בבוקר.

ת: בבוקר, כן, בשעה שש בבוקר. זרק את האופניים, נכנס לבית והסתתר בתוך הבית והסתכל עלינו. אמרנו לו שאנחנו יהודים, עבריים. לא הוציא את הראש שלו מהחלון, הסתכל עלינו מהקצה. התחלנו ללכת בתוך הקיבוץ. אני לא יודע אם זה היה מושב או קיבוץ. אחד משניהם. לא יכול להיות בסיס צבאי. ואנחנו הולכים, מהקיבוץ יצאנו כמעט לכביש, פתאום ראינו טנק מולנו. החילים עמדו וכיוונו את הרובים עלינו. אנחנו ישר הרמנו ידיים, התחלנו להסביר להם שאנחנו יהודים וזה וזה. הם לא הבינו. כנראה במכשיר הקשר הם דיברו עם אלה שבאו לאסוף אותנו והם בדיוק אחרינו. אז אמרו – חבר'ה, תירגעו, הכל יהיה בסדר, הם באים תיכף לקחת אתכם, תחכו פה והם יבואו לקחת אתכם. אז היה אחד חייל, מצרי, והוא דיבר איתנו חצי עברית וחצי ערבית. הבנו ולא הבנו. החייל הזה בא והוציא נדמה לי יוגורט אחד או שניים מהטנק ושאל – חבר'ה, מי רוצה לאכול? הוא נתן את זה לאיזה חבר, מישוהו. יצאנו, עמדנו על הכביש, אני זוכר, ואחרי חצי שעה באו שני החיילים עם איש המוסד. מה אני אגיד לך? כל סיכה שנפלה מאיתנו הוא אסף אותה.

ש: מה זאת אומרת?

ת: בדרך נפל לנו, היינו בבהלה, מה שנפל לא ראינו כלום

ש: אה, בדרך שרציתם לחצות את הגבול?

ת: כן. מה שנפל, זה היתה לו שקית, נפל לו המרלבורו עזב אותו, זה נפל לו הכובע עזב אותו. יש כאלה שגם נעליים השאירו, כי אתה הולך על קוצים, אתה לא, זה מקום שלא נעים ללכת עליו. לא ידענו אפילו איזה מקום זה. פשוט מאוד הלכנו ואיבדנו כל מיני

ש: והם אספו את הכל אחריכם?

ת: הם אספו את הכל, הביאו את הכל, ואמרו לנו – כל אחד ואחד, אם אתה חסרות לך נעליים קח את הנעליים, אם חסר לך כובע קח את הכובע. כל אחד הביאו לו את מה שצריך להביא לו. זה היה הקטע המרתק. הביאו לנו אוטובוס.

ש: שושן יצחק היה באוטובוס?

ת: לא.

ש: עדיין לא.

ת: היה אחד לוי. הוא בא עם שני החילים. הוא היה איש המוסד. שמעת עליו?

ש: גדול כזה, ענק?

ת: לא. בחור בגיל 45, 50 היה. משפחת לוי. יכול להיות. הוא ישב איתנו עם שני החילים באוטובוס

ש: אוטובוס צבאי?

ת: לא, של אגד. לקחו אותנו לבסיס.

ש: לאיזה בסיס?

ת: בסיס חיל האוויר נדמה לי. יש חיל האוויר שם?

ש: למטה היה פעם בסיס חיל האוויר של הבריטים, יש שם שדה תעופה קטן.

ת: לא ראיתי שדה תעופה. פשוט מאוד ראינו חיילים, והכי הרבה היו חיילות, עם מדים בהירים כאלה. היה להם כמו נשר, כמו הסמל של חיל האויר.

ש: זה ענין של שתי דקות נסיעה?

ת: כן.

ש: אולי זה היה לוי אלי אתה חושב?

ת: אלי לוי אני בטוח.

ש: אלי לוי איש המוסד שהיה עם שני החיילים שאספו את כל הציוד שלכם אחריכם ונתנו לכל אחד מכם, החזירו לכל אחד מכם. אתם נסעתם שתי דקות באוטובוס עד לבסיס הצבאי הזה של חיל האויר אתה אומר?

ת: אני בטוח של חיל האויר.

ש: מכיוון שהיו שם הרבה בנות חיילות שלבשו מדים בהירים, ככה סיפרת לי. מה הם נתנו לכם? מגבת?

ת: הכניסו אותנו למקלחת, שטפנו את הפנים ומי שרצה התקלח. בסוף

ש: בינתיים בשלב הזה ביקשו מכם להחליף את הבגדים, את המדים הצבאיים?

ת: לא.

ש: עדיין אתם עם המדים הצבאיים?

ת: עדיין אנחנו עם המדים הצבאיים, צבא לבנון. ואז מסוק התחיל לנוע מעל לבסיס ונחת בבסיס עצמו.

יצא הפלימות' של משה דיין

ש: מהמסוק?

ת: לא, מהבסיס. יצא פלימות' של הצבא. אתה זוכר את הפלימות' של הצבא?

ש: כן, של הקצינים הבכירים.

ת: כן. אז יצא מהבסיס פלימות' שחורה כזאת והביאה את משה דיין ז"ל מהמסוק. איך שהוא התקרב אלינו וירד מהאוטו, הרמנו אותו על הידיים והתחלנו לנשק לו את היד, אחד נישק לו את הראש. התחלנו לקחת אותו בידיים ולקפוץ איתו. פשוט מאוד היתה שמחה גדולה. הוא אמר לנו במפורש – חברה, אני רוצה לשבת איתכם עשר דקות רבע שעה, הכנו לכם ארוחה, ואני מבקש מכם שתשבו ואני רוצה לברך אתכם שבאתם.

ש: באיזו שפה דיבר איתכם?

ת: ערבית. הרוב היה בערבית.

ש: מי היה איתו? הוא לא היה לבד. היו שם עוד הרבה קצינים.

ת: היו שם קצינים אבל אני לא זוכר מי היה.

ש: זה היה כבר ביום?

ת: בטח. זה היה בשעה שבע בבוקר. נכנסנו לחדר אוכל. איזה שולחן ערוך עשו לנו. מכל טוב באמת היה שם. ישבנו. הוא אמר לנו את המילים האלה – אני לא ישנתי כל הלילה, כל הלילה חיכיתי לכם והנה אתם פה וברוך השם שהגעתם ואני מאחל לכם הצלחה. דיבר כמה מילים, עזב אותנו והלך ואנחנו המשכנו לאכול. אז הגיע אותו אוטובוס נדמה לי שהביא אותנו.

ש: אבל בשלב הזה גם שושן יצחק מגיע אליכם, נכון?

ת: כן. בשלב הזה אני מאמין שכן הגיע.

ש: אתה זהית אותו שם?

ת: כן.

ש: לפני זה לא הכרת אותו, לא ראית אותו בבירות?

ת: אף פעם.

ש: אז איך ידעת שהוא שושן יצחק?

ת: הוא בא למעשה כאילו, עכשיו אני אגיד לך בדיוק, הוא בא לקחת את התפקיד מלוי. הוא החליף את אלי לוי. אז הוא עלה איתנו לאוטובוס ולקחו אותנו נדמה לי לאיזה בית עולים. נדמה לי שנצרת עלית. שנצרת עלית יש בית עולים שם.

ש: לפני זה, סיפרת לי בשיחה המקדימה שבדרך קצת התלוצצתם ביחס לשושן יצחק.

ת: כן. התחלנו לצחוק איתו ולדבר איתו בערבית. הוא לא דיבר מילה. רק שמע אותנו והתחיל לנענע ככה את הראש. מילה לא דיבר. יש כאלה שזרקו מילים לא במקום, כי הוא לא ענה להם. חשבו שסתם צוחקים עליו, בן אדם מבוגר וזה. לא הבנו מי זה האיש הזה, עד ש

ש: אבל היה לכם ברור שהוא מלווה אתכם באוטובוס, מוביל אתכם?

ת: כן. חשבנו שסתם עלה איתנו ולא הבנו שהוא מלווה אותנו לאיזה מקום או שהוא צריך לשמור עלינו או להיות איתנו.

ש: מה היה מוזר בהופעה שלו?

ת: עם משקפיים כאלה עבים וישנים. הוא גם חבש כיפה על הראש.

ש: ואתם?

ת: אנחנו היינו בלי כיפה.

ש: אתם לא הייתם רגילים לזה.

ת: לא רגילים לזה. כשהיינו מתפללים היינו שמים כיפה. אתה יודע, ילדים שצוחקים על מבוגר. משעמם, לא היה לנו מה לעשות. אז יצא באמת בן אדם מאוד נחמד שלקח אותנו לבית עולים שנצרת עלית וישנו שם.

ש: מה זאת אומרת? ישנתם שם?

ת: ישנו איזה שלושה לילות. כל אחד התחיל להוציא את כל הקוצים מהגוף כי כל הגוף שלנו היה מלא קוצים. התחלנו

ש: מה עשו לכם שם בית העולים הזה שנצרת עלית? מרכז קליטה כזה?

ת: מרכז קליטה, כן. נתנו לנו תעודות

ש: תעודות זהות?

ת: תעודות זהות ותעודות עולה גם. נתנו לנו דמי קיום, כסף, ולקחו אותנו לאיזה מקום, שם הביאו לנו בגדים, כי ידעו שבאנו בלי בגדים. הביאו לכל אחד שתי חולצות, שני מכנסיים, שני שורטים. ישנו שלושה לילות שם ומשם ישר חזרנו, כל אחד חילקו אותו למשפחה שלו.

ש: לפני זה, אני מבין שבבית העולים הזה הגיעו אליכם חבריא מהמוסד לתחקר אתכם, איך עברתם וכל מה שקשור בזה?

ת: נכון.

ש: את שושן ראית גם כן שם?

ת: כל הזמן היה איתנו.

ש: הוא היה איתכם במרכז הקליטה?

ת: כל הזמן היה ולא עזב אותנו עד שכל אחד הלך למשפחה שלו.

ש: אני מבין שלפניי ששלחו אתכם למשפחה שאלו כל אחד מכם איזה קרובים יש לו, לאן הוא רוצה? אתם כבר ידעתם

ת: לא. היה כבר אחד, קרוב שלי, בן דודה של אמא שלי למעשה, כמו אברהם אסא. אתה מכיר אותו, קוראים לו ז'ק עטר. קוראים לו כחאלה.

ש: מה התפקיד שלו?

ת: הוא בא בשנות השבעים לכאן נדמה לי ופשוט מאד לקחו אותו כי הוא מכיר את כל הקהילה. הוא היה מורה שם והוא מכיר את כל הקהילה.

ש: איפה הוא גר היום?

ת: היום הוא גר, אתה יכול לשמוע ממנו סיפורים מאוד יפים ומאוד נעימים. אני לא בקשר איתו. זה באמת כואב לי שאני לא בקשר איתו.

ש: הוא חלוני או בת ימי?

ת: בת ימי. גר ברמת הנשיא, באלי כהן. אתה מכיר אותו?

ש: אני מכיר את הסביבה, מכיר שם הרבה אנשים. עטר ז'ק או יעקב?

ת: יעקב. נתנו לו מין תפקיד כזה שישאל על המשפחות של

ש: שיעשה את העבודה המקדימה.

ת: למעשה הוא היה בן דודה של אמא שלי. אז הוא היה גר בתל אביב, יד אליהו, אצל דודה של אחות של סבתא שלי. הוא לקח אותי אליו. חיפש לכל המשפחות, מי שבא

ש: לכל הקבוצה הזו. לפני זה הוא עשה עבודה מקדימה ... ואמר להם שבן המשפחה שלהם יגיע, שיקבלו אותו.

ת: בדיוק. בדיוק ככה נפרדנו כולנו שהיינו באותה קבוצה שבועים, שלושה ביחד.

ש: למה שבועיים שלושה? הרי במרכז קליטה בנצרת הייתם שלושה ימים?

ת: יום אחד היינו ביחד שיצאנו משם. ארבעה, חמישה ימים.

ש: דרך אגב, משם לא הוציאו אתכם לאיזה טיול לראות את הארץ?

ת: לא. אחרי זה הוציאו אותנו, לקחו אותנו באוטובוסים לירושלים

ש: תיכף נגיע לזה. בינתיים אתם מגיעים לבתים

ת: כל אחד מגיע, אני הגעתי לדודה של אמא שלי איפה שהיה ז'ק, שהוא בא גם כן ועזר ליצחק שושן איך לפזר את האנשים.

- ש: איך פיזרו אתכם, כל אחד ברכב?
- ת: הביאו מוניות. כל אחד עם מונית לבית.
- ש: חלק מכם לא העבירו למרכז קליטה?
- ת: לא, אף אחד.
- ש: לכולם היתה כתובת, היה קרוב משפחה?
- ת: כן. כולנו, וזה באמת עשו לנו עוול לא נורמלי.
- ש: מאיזו בחינה?
- ת: העבירו אותנו לכל המשפחות ולא נתנו לנו את המקומות, את הבתים לחיות בהם. מרכז קליטה, מגיע לנו שם חדר כמו שלכל עולה שמגיע. אומרים שיש חוק, מי שיורד למשפחה יותר הוא לא יכול לקבל ...
- ש: אלה היו התקנות?
- ת: כנראה אלה היו התקנות. אני ועוד כמה חבר'ה אחרי חצי שנה נדמה לי, שנה, עשינו בלגן. הלכנו לקרית שרת בחולון
- ש: מתי זה היה? איך אירגנת את זה? מי אירגן את זה ביחד?
- ת: היינו איזה ששה, שבעה חבר'ה שהשכרנו דירה ולא יכולנו לעמוד במחירים של הדירה.
- ש: אבל אני רוצה להבין, עוד לפני שאתם משכירים את הדירה, אתם נמצאים בבתים של קרובי המשפחה.
- ת: כן, אבל עזבנו אחר כך את זה והשכרנו דירות.
- ש: הייתם בסביבה, הכרתם אחד את השני?
- ת: כן. חזרנו אחד לשני והתחלנו כל שלושה להשכיר דירה.
- ש: אבל תגיד לי, בשלב הזה לא מציעים לכם אולפן?
- ת: לא הציעו לנו שום דבר.
- ש: שום דבר?
- ת: שום דבר.
- ש: פשוט שלחו אתכם לבתים של הקרובים ובוזה גמרנו?
- ת: זהו, גמרנו.
- ש: נתנו לכם תעודת עולה?
- ת: תעודת עולה ותעודת זהות.
- ש: ודמי קיום, קצת כסף ביד?
- ת: כן. זהו.
- ש: אבל למשל נושא של זכויות שמגיעות לכם?
- ת: שום דבר לא אמרו לנו.
- ש: אנשי הסוכנות לא ביקרו אצלכם?
- ת: שום דבר. מה אני אגיד לך, היינו בחורים שלא הבנו כלום מה שמגיע לנו. פשוט מאוד, אני לא רוצה להגיד שהם עבדו עלינו, מילה יותר מדי גדולה, אבל הם עשו לנו עוול בקטע הזה שהם לא
- ש: אז אתה אומר לי שאחרי שבוע שבועיים בערך כינסו אתכם מחדש, את כולם.

ת: את כולם. אספו אותנו עם אוטובוס, לקחו אותנו לכותל ומהכותל הלכנו לכנסת וניפגשנו עם גולדה, ראש הממשלה. ישבנו שם נדמה לי גם כן הביאו לנו ארוחה קלה. נפגשנו עם בר-לב גם כן שם, הוא היה הרמטכ"ל.

ש: היא דיברה איתכם נכון, עם כל אחד מכם?

ת: כן. היא איחלה לנו הצלחה בחיים, להיקלט כמו שצריך ומה שנרצה עזרה היא תעמוד לצידנו. היא לא דיברה ערבית. היה מתרגם שם שדיבר והיא דיברה איתו בעברית. כולנו שמחנו ויצאנו משם וזהו, כל אחד הלך לכיוון שלו.

ש: כל אחד הלך לבית שהוא חי בו.

ת: כן. עברה תקופה של שמונה חודשים

ש: מה עשית בינתיים כל התקופה הזו?

ת: עבדתי, חייתי.

ש: איפה?

ת: עבדתי בכל מיני מפעלים לתפירה.

ש: זה המקצוע המקורי שלך?

ת: כן.

ש: מישהו עזר לך למצוא את העבודה הזו?

ת: לא. דוקא הלכנו בכוחות עצמנו ומצאנו עבודה והתחלנו לעבוד.

ש: איפה חיית דרך אגב? בתל אביב?

ת: ביד אליהו.

ש: אף אחד מהסוכנות או לשכת עבודה

ת: שום דבר.

ש: פשוט לבד הלכת למצוא עבודה?

ת: לבד לבד הלכתי למצוא עבודה וממש עבדתי ולמדתי והכל עשיתי בכוחות עצמי.

ש: אחרי כמה חודשים מה קרה?

ת: אחרי כמה חודשים היה קשה לנו לחיות בבית של שכר דירה. שכר הדירה היה הרבה כסף.

ש: רגע, לפני שאתה יוצא מהקרובים שלך אני מבין שאתה מתארגן עם קבוצה של כמה חבר'ה שהגעת יחד, נכון?

ת: הגענו יחד. הלכנו ושכרנו דירות.

ש: איפה שכרתם דירה?

ת: בחולון. חלק בבת ים. היה לנו קשה מאוד לעמוד בתשלומים. בא אחד ואמר – חבר'ה, למה שלא יתנו לכם? נגיד כל שלושה בחורים, כמו שלושה אחים, נתנו להם דירות אז. כל שני אחים נתנו להם דירות. למה שלא יתנו לנו? אני אם אין לי אח אני צריך לסבול, להיזרק בחוץ? אז עשינו מפגש קטן כזה בחולון אצלי בדירה ותיכננו לפלוש לדירה ולעשות פירסום דרך העיתונות.

ש: לאיזו דירה רציתם לפלוש?

ת: הלכנו בקרית שרת, היו דירות ריקות.

ש: מתי זה היה בערך, באיזה תאריך?

ת: נדמה לי בינואר '72.

ש: נכנסתם לדירה?

ת: נכנסנו לדירה ריקה של הסוכנות בקרית שרת. כמובן ששאלנו וחקרנו ...

ש: הגעתם לזה שבקרית שרת יש דירות חדשות של הסוכנות שעומדות ריקות?

ת: נכון. פתחנו את זה והבאנו מזרונים, נעזרנו בשכנים בחשמל. לא היה חשמל בדירה ולא היו מים. נעזרנו דרך השכנים.

ש: היו דמשקאים?

ת: לא, היו סתם. אמרנו להם שאנחנו שכנים חדשים ופשוט מאוד אנחנו צריכים לחבר את המים ביום ראשון, תנו לנו מים וחשמל בינתיים. עזרו לנו. נשארנו שם שישי, עשינו גם אוכל שם והכנו לעצמנו ארוחות. שישי שבת ישנו שם עד שיום ראשון בבוקר הזמנו את העיתונות.

ש: מי אירגן? מי עזר לכם להביא את העיתונות?

ת: איזה חבר אחד שהיה פה הרבה זמן, נדמה לי אלבר בגדדי אירגן לנו את זה.

ש: הוא הבן של מוני בגדדי, מאותה משפחה?

ת: לא. מי זה מוני בגדדי?

ש: הסוחר.

ת: השחרחר?

ש: לא, הגבוה. ביירותי בעצם. טוב, לא חשוב.

ת: הוא גר בקרית שרת?

ש: איפה הוא גר בדיוק אני לא יודע אבל אני יודע שיש לו חנות ביפו תל אביב שם, כפר גלעדי 1 או 3. טוב, לא חשוב. אוקיי.

ת: זה בגדדי אחר. אנחנו אירגנו את זה והבאנו את העיתונות. איך ששמעו עמידר הם רצו בשביל להוציא אותנו מהדירה.

ש: עמידר או הסוכנות?

ת: עמידר והסוכנות היו ביחד. אז רצו בשביל להוציא אותנו מהדירה. אנחנו התבצרנו בפנים. אמרנו שאנחנו נזרוק את עצמנו מהחלונות אם לא יארגנו לנו היום בתים, עם חתימה של הסוכנות, כמו של כולם. כמו שלכל העולים. או שיתנו לנו בית עולים או שיתנו לכל שלושה חבר'ה שיקחו בית, דירה. כמו שנותנים לשנים או שלושה אחים, גם לנו מגיע.

ש: או מרכז קליטה

ת: או מרכז קליטה, לא אכפת לנו. זה היה כמו מלחמה. הביאו מכבי אש, הביאו משטרה, רצו להוריד אותנו מהדירות למעלה.

ש: כמה הייתם, ששה?

ת: חמישה ששה בערך. רצו להוריד אותנו דרך מכבי אש. עשינו את הכל שלא יורידו אותנו בכח עד שהביאו את מה שהם אמרו. היה מנהל שם מהסוכנות. הביאו אותו והוא אמר לנו – חבר'ה, אל תדאגו, הנה אני חותם לכם, ואתם כל שלושה יקבלו דירה. אז ירדנו מסרנו עצמנו למשטרה והמשטרה לא עשתה לנו כלום.

ש: ידעו שאתם עולים חדשים מסוריה?

ת: כן. אנחנו סיפרנו לעיתונות והעיתונות נתנה צילומים

ש: אה, פירסמו את המקרה הזה?

ת: פרסמו, כן.

ש: אבל לא הזכירו כמובן שאתם עולים מסוריה.

ת: לא חושב שהזכירו את זה. אבל פירסמו.

ש: אתה זוכר מתי זה פורסם?

ת: לא. אבל נדמה לי, יש לי חבר אחד שיש לו את התמונה שלנו.

ש: בכל אופן אתה אומר שזה בינואר '72?

ת: כן. ינואר או פברואר, כי היו ימים קרים מאוד וירד ברד בחוץ ואני נכנסתי למקלחת ולא היו לי מים חמים. קפאתי מקור, הייתי חייב להתקלח בשישי, אין דבר כזה שלא מתקלחים ביום שישי. אפילו מה שיהיה.

ש: בכל אופן אתה אומר שזה היה באמצע החורף?

ת: אמצע החורף.

ש: אתה ראית את הכתבות?

ת: כן, ראיתי כתבה אחת אצל מישוהו, עד היום

ש: באיזה עיתון זה היה? בעיתונים הגדולים?

ת: כן אני חושב. בעיתון "הארץ" היה אני חושב, בעיתון "ידיעות" גם. ... בשני עיתונים

ש: זה פורסם בשני עיתונים?

ת: כן.

ש: הבנתי.

ת: למחרת הלכנו לסוכנות. אירגנו לנו בתים ביפו ד'.

ש: הלכתם למשה ממרוד?

ת: כן.

ש: קודם ידעתם שמשה ממרוד נמצא בסוכנות?

ת: ידענו, בטח. אנחנו מכירים אותו. הלכנו אליו, הוא לא עשה שום דבר. לא עזר משום מה. עד שעשינו את הפרסום הזה.

ש: כמה פעמים הייתם אצלו וביקשתם?

ת: הרבה פעמים.

ש: במשך כל התקופה הזו שאתם שוכרים דירה?

- ת: שוכרים דירה ולא מעניין אותם שום דבר.
- ש: דרך אגב, כמה זמן היית אצל קרובי המשפחה שלך ביד אליהו?
- ת: נדמה לי איזה שלושה ארבעה חודשים.
- ש: לא אחר מכן, ארבעה חודשים בערך, תפסתם את הדירה?
- ת: כן. לא יכלנו לעמוד בזה. אחרי זה, שנתנו לנו דירות ביפו ד'
- ש: זו שכונה שהיו בה דירות חדשות של עמידר?
- ת: כן. דירות של עמידר, יפות. מה הם עשו? סגרו את הסלון עם קיר ועשו מהסלון חדר, ושני חדרים כמו שהיו ומטבח משותף. אז כל אחד יש לו חדר משלו ומטבח משותף לכולם.
- ש: זאת אומרת ארבעה איש?
- ת: שלושה איש בדירה. דירה של סלון ושני חדרים.
- ש: אבל אתה אומר שאת הסלון חילקו לשניים?
- ת: לא. את הסלון הם סגרו עם קיר גבס ועשו מהסלון חדר. שני חדרים וסלון. היה מי שישן בסלון וכל אחד לקח חדר. זה מה שהיה.
- ש: קיבלתם את זה בשכירות?
- ת: שכירות מינימלית. ממש המינימום שבמינימום. עם גז, חשמל, פריג'ידר.
- ש: זאת אומרת דירה מרוהטת קיבלתם?
- ת: כמעט, כן. עם גז, חשמל ופריג'ידר.
- ש: כמו כאילו מרכז קליטה.
- ת: כן. כל אחד התחיל עם השטויות שלו, אתה יודע מה זה בחורים צעירים, יציאות ובילויים ולבוא בבוקר ולהנות מהחיים האלה. ככה זה נמשך איזה חמש, שש שנים.
- ש: חמש, שש שנים גרתם באותה דירה ...
- ת: באותה דירה, כן.
- ש: אני מבין שהקבוצה השניה קיבלה גם כן דירה כזו?
- ת: כולם קיבלו.
- ש: כשאתה אומר כולם למה אתה מתכוון? לכל אלה שהגיעו?
- ת: כן. אלה שהגיעו ואלה שבאו אחרינו גם כן נתנו להם באותה מידה את זה.
- ש: אותם תנאים?
- ת: כן.
- ש: ביפו ד'?
- ת: יפו ד' או במקום אחר, בבני ברק. כל מיני מקומות.
- ש: זאת אומרת כל ה-33, גם הבנים וגם הבנות, היו מסודרים מהבחינה הזאת?
- ת: כן.
- ש: כל הקבוצות האלה, וגם הקבוצות שהגיעו מסוריה אחריכם, קיבלו את אותם תנאים?
- ת: כן, אותם תנאים.

ש: ופיזרו אותם אתה אומר

ת: ביפו ד', פרדס כץ, היו דירות שם של עמידר. בעיקר יפו ד' ופרדס כץ.

ש: כמה זמן

ת: הענין הזה נמשך, אני משכתי את זה מ-72' בוא נגיד עד שהתחתנתי, עד תחילת 77'. אתה יודע, עשינו

חיים, לא שאלנו מה היום מה מחר

ש: עבדת אבל? היתה לך עבודה?

ת: כן עבדתי בכוחות עצמי, הכל עשיתי בכוחות עצמי. אף אחד לא עזר לי. ברוך השם הסתדרתי יפה מאוד.

ש: התחתנת אני מבין, יש ילדים. ברוך השם ארבעה ילדים.

ת: ארבעה ילדים והכל ברוך השם. אין לי שום בעיה והבן שלי בצבא

ש: דרך אגב, זה באמת מזכיר לי, אתה בדיוק מחזיר אותי לשאלה שרציתי לשאול. בינתיים לא גייסו אותך לצבא?

ת: בינתיים לא. זה היה איך שהגעתי, ב-71', נתנו לנו אז ניירות ללכת להיבדק. אתה יודע איך אז הצבא הכל ידני היה, לא מחשב, לא שום דבר. הייתי בנצרת אצל הדודה שלי, הורידו אותנו, אין לי כתובת. כשהייתי במרכז קליטה בנצרת לא נתתי כתובת.

ש: למי לא נתת כתובת?

ת: לצבא. אז נתנו לנו פתקים כאלה לבוא לעשות בדיקות בצבא. אני לא הבנתי

ש: לפי מה שאני מבין ממך הייתה מכם דרישה להתגייס לצבא כבר שהגעתם?

ת: לא להתגייס. הם נתנו לנו כרטיסים ללכת לעשות בדיקות בצבא. אבל מתי, מה, מו, לא הבנו. אנחנו באנו לארץ, לא הבנו מה. זה נמשך עד שאחי נפל.

ש: נהרג בסוריה. רצחו אותו בקיצור.

ת: זהו, רצחו אותו. האמת אני רציתי לצאת מהארץ להתקשר למשפחה שלי בסוריה, לראות מה איתם, כי פה אין לי קשר ואני הייתי בטוח שמבחוץ אני אוכל להתקשר איתם, לדבר איתם. אז הייתי צריך לעזוב את הארץ, לנסוע. הלכתי ועשיתי דרכון, עשיתי הכל, הכנתי את עצמי. תוך כדי זה ביקשו ממני להביא אישור יציאה לחו"ל מהיחידה. אמרתי שאני לא הלכתי לצבא ואין לי שום יחידה. בקיצור אמרו לי ללכת ללשכת הגיוס שהיתה ביפו אם זכור לך. הלכתי לשם עם העיתון, הסברתי להם שככה וככה

ש: עם העיתון?

ת: העיתון שאחי נהרג ואני רוצה לצאת, שיתנו לי אישור יציאה לחו"ל. בא בדיוק המפקד שם ושאל אותי איפה הייתי שנה וחצי. אמרתי לו שהייתי אצל דודה של אמא שלי. [שאל] – כשהגעת לארץ לא אמרו לך לבוא ללשכה? אמרתי – אף אחד לא אמר. באמת לא הבנו כלום. נתנו לנו האמת כמו פנקס כזה צבאי לבוא, אבל אף אחד לא ידע מה זה. אז הוא אמר לי – תשמע, אני לא יכול לגייס אותך היום. אני נותן לך פטור בגלל שאחיד נפטר. אתה יכול למסור את זה ולנסוע לחו"ל, ונתן לי את הפטור. לא הבנתי אז מה זה. עבר איזה שבוע שבועיים, הכל נרגע, לא עזבתי, לא נסעתי, לא יצאתי לחו"ל. חזרתי לחיים רגילים. כשהתחתנתי באתי לגור בבית. החלפתי את הכתובת מיפו, העברתי אותה לכאן.

ש: אה, זה הבית שלך, הבית שאנחנו נמצאים בו עכשיו?

ת: הבית שלי מאז שהתחתנתי. אחרי מלחמת יום הכיפורים נדמה לי, יצא חוק בכנסת שכל אלה שהיה להם פטור, לבוא ולהיבדק חזרה כי היו הרבה משתמטים מהצבא. אני את האמת חשבתי שנתנו לי פטור לגמרי בגלל אחי, לא הלכתי. לא הבנתי מי, מה, מו. לא היתה לי גם כתובת שישלחו לי. לא שלחו לי אף פעם. כשקיבלתי את הדירה ועברתי את כל הזה, אחרי חצי שנה מגיע אלי שוטר אזרחי, זה היה יום שישי, ואומר לי – אתה מרדכי? אמרתי לו כן. אמר לי – אתה היית צריך לבוא להיבדק בצבא לפני כמה זמן, שנה או שנתיים, ואתה נקרא עריק. אמרתי לו – אני עריק? אני לא קיבלתי שום דבר. חוץ מזה היום יום שישי, יום ראשון אני מוכן לבוא לשם.

ש: כן.

ת: אז בדיוק בזמנים ההם קניתי מכונות והייתי חייב להרבה אנשים כסף.

ש: זה היה בשביל לפתוח עסק חדש בתחום הטקסטיל?

ת: כן. לפתוח עסק בתחום הטקסטיל. הלכתי לשם יום ראשון. הבטחתי לשוטר שאני הולך וכך עשיתי. הלכתי לשם יום ראשון, ללשכת הגיוס ביפו, נכנסתי, עוד פעם בדיקות חוזרות. תפסתי מישהו שם ואמרתי לו – תשמע, אני אגיד לך את האמת, אתה רוצה לקחת אותי עכשיו להתגייס? היום אנחנו בשנת 78' ואני עד שאני עשיתי קצת כסף לפתוח עסק, הנשמה שלי יצאה, ואתה בא עכשיו להרוס לי את הכל? אני אגיד לך את האמת, אתה תיקח אותי לצבא עכשיו, למחרת אני אברח. אני חייב לאנשים כסף. אז הוא אמר לי – אוקיי, אתה יודע מה, בוא נגיע להסדר. בוא ניתן לך שנתיים להסתדר. אחרי שנתיים אלוהים גדול. אמרתי אוקיי, תודה רבה, הכל בסדר.

ש: כן.

ת: אחרי שנתיים אני הולך עוד הפעם. אמרו לי – תשמע, אנחנו לא צריכים אותך. אתה יכול להיות משוחרר. עשית את שלך, תהיה בריא, שלום שלום. אני מצטער באמת שלא עשיתי צבא, זו היתה חוויה בשבילי

ש: אבל אילו צי החיים חייבו אותך.

ת: אין מה לעשות.

ש: תגיד לי משהו, מבחינת משרד הקליטה, עזרו לך כאן לרכוש את הדירה, נכון? היית זכאי?

ת: נתנו לי את הדירה הזו, כן.

ש: נתנו לך?

ת: כן. הסוכנות נתנה לי את הדירה.

ש: אבל אתה משלם פה שכר דירה עד היום?

ת: לא. אני קניתי.

ש: בינתיים גם הספקת לקנות. אבל בשלב הראשון קיבלת את זה כנשוי?

ת: כן. ב-77' אני קיבלתי את זה. פה היה אתה רואה את הנוף הזה של אזור, היה ריק לגמרי. אני ואשתי היינו באים, היינו עולים למעלה במדרגות עם נר.

ש: בכל אופן חיית פה בשכירות בתקופה ...

ת: כן. חייתי איזה שנה

ש: התחשבו כך בעובדה שאתה היית זכאי לשכירות מינימלית?

ת: כן. השכירות היתה מינימלית. אחרי תקופה של שנה נדמה לי רכשתי את הדירה. נתנו לי גם הלוואה

ואז הדולר קפץ, לא יודע, משום מה

ש: זה צמח פי כמה.

ת: כן. ההלוואה היתה נגיד מאה אלף, נהיה עשרים דולר, שלושים דולר. כל הלוואה נהייתה ממש ... אז

זכיתי בזה ונשארתי פה.

ש: אה, נתנו לך הלוואה לא צמודה, זה מה שאתה אומר לי?

ת: לא היה צמוד. זה היה ב-79', לא היה צמוד.

ש: עכשיו הבנתי אותך. חשבתי שלהפך, אתה ניפגעת אולי בגלל האינפלציה.

ת: לא, לא.

ש: אבל ... לא צמוד.

ת: לא היה צמוד. הדולר לא יודע משום מה הוא קפץ. אתה מבין? ב-79', '80' הגיע לאינפלציה של 400,

500 אחוז. הם קראו לי

ש: ויתרו לך על הכל.

ת: כן. הם קראו לי ואמרו לי – תשמע, ההלוואה שלך נהייתה גרושים. תבוא תסגור את זה. אז נגמור.

חבל לנו על ניירות, חבל לנו על ...

ש: המכתבים עולים יותר. הבנתי. תגיד לי, כשאתה מסכם ככה לסיכום את כל התקופה הזו שאתה

התאקלמת פה, שאתה נקלטת, איך אתה חושב, מה התחושה שלך? נקלטת טוב, לא טוב?

ת: נקלטתי מצוין. מצוין. אני אוהב את המדינה ואני לא אוותר על המדינה ותאמין לי, הלואי וכולם יבואו.

אני יש לי מלחמות עם האחים שלי. הייתי בארצות הברית ואני אומר להם – אחים, תבואו, זו הארץ

שלנו, זו מולדתנו, אין לנו מולדת אחרת. אלה החיים שלנו וזו המולדת שלנו וזהו. אין משהו אחר.

ש: אתה גם היום מעודד אותם שיבואו הנה?

ת: כן.

ש: אני שואל מבחינת המוסדות. כלומר משרד הקליטה, הסוכנות

ת: משרד הקליטה וכולם, הכל היה טיפ טופ. ידענו איך להסתדר. היה לנו קצת קשה אבל הסתדרנו בסופו

של דבר כמו שאומרים. איך שירדנו לתל אביב אמרו לנו רק סבלנות, הכל יהיה בסדר. אז לא היה פעם זה

ולא היה פעם זה, הסתדרנו בכל מקרה.

ש: אבל אתה אומר שאולי היה אפשר שיהיה יותר בנוח?

ת: היה, אבל גם הם בלחץ, לא קל להם.

ש: מי זה הם?

ת: השלטונות גם היו, לא קל. לא רק לי, לכולם.

ש: עברו ... קשות אתה אומר.

ת: כן, לכולם היה מאוד מאוד קשה. אני לא חושב על עצמי. אני לא אגואיסט שאני אגיד לך שהם היו צריכים לתת לי יותר מאשר נתנו לכולם ועזרו לכולם, לא רק לי. מי שבא מרוסיה, מי שבא מתימן, מי שבא מארצות הברית. כולם. המדינה בלחץ פשוט מאד. צריכים לסבול אחד את השני בשביל להגיע ש: כן. יש לי שאלה אחת לסיום. כל אותה קבוצה של ה-33 בחורים ו-3 בחורות, כולם התארגנו כאן בארץ או שחלק מהם

ת: חלק נשרו מכאן. לצערנו חלק נשרו. חלק גדול.

ש: מי בעיקר היגר מכאן? דמשקאים או חלבים?

ת: גם וגם. יש בערך חמישים אחוז מהם שנשרו. היתה להם מין מחשבה כזאת לבוא למקסיקו לדוגמה, לבוא לפנמה, לארצות הברית. היו להם מחשבות ששם הם יסתדרו ובאמת יצאו לשם והתחתנו עם עשירות כנראה. שם הפתח הוא הרבה יותר גדול.

ש: האפשרויות.

ת: האפשרויות הרבה יותר גדולות.

ש: תגיד לי, קצת מוזר לי שאתה פה באזור. אין פה עוד הרבה דמשקאים, או שאני טועה?

ת: יש עוד דמשקאים, יש כמה. יש חלבים גם.

ש: כמה משפחות סוריות יש פה?

ת: חלבים יש שתיים פה או שלוש. יש עוד אחת סורית פה על ידי. יש שתי משפחות סוריות.

ש: כלומר בסך הכל משהו בסביבות חמש שש משפחות?

ת: חמש שש משפחות פה, אחת ליד השניה.

ש: בכוונה רציתם להיות אחד ליד השני?

ת: לא.

ש: ככה זה יצא פשוט.

ת: ככה זה יצא. אנחנו היינו רגילים בהתחלה. כשהיינו בסוריה היינו רגילים לחיות אחד על יד השני, אבל

שבאנו לפה גמרנו, שכחנו מזה. לא אכפת לי.

ש: יש כאן בית כנסת שאתה מתפלל בו?

ת: כן.

ש: של מי הוא? הוא לא של סורים?

ת: לא במיוחד.

ש: של עדות המזרח?

ת: עדות המזרח. מרוקאים. עיראקים. מאוד נחמד.

ש: אתה שומר עדיין מסורת לפי מה שאני מביין?

ת: כן ברוך השם. אני מתפלל יום יום, עושה מה שאני צריך לעשות.

ש: המטבח בבית איך הוא?

ת: המטבח טיפ טופ

ש: אני מתכוון מבחינת האוכל. איזה אוכל אתה... מהאישה, אוכל סורי או אוכל

ת: תוניסאי גם אני אוכל. אני אוהב את המאכלים שלהם.

ש: אבל אתה מבקש גם שיהיה אוכל, אתה מקפיד שיהיה אוכל סורי?

ת: לא. היא דוקא אוהבת את המאכלים שלנו. היא התרגלה למאכלים שלנו.

ש: אז היא משלבת?

ת: כן. והילדים עכשיו גדלו, הם רוצים מאכלים ישראלים.

ש: אתה את הילדים מלמד ערבית? הקפדת שהם ידברו ערבית? רצית שהם ידברו ערבית?

ת: לא. אני לא אוהב את השפה הזאת, לא אוהב את הערבית. אבל מדי פעם זורק להם מילה פה מילה שם.

הם ילדים חכמים, מבינים. שאתה זורק להם משהו הם לבד קולטים.

ש: לא הקפדת שהם ילמדו את השפה הערבית?

ת: לא. בשביל מה?

ש: עוד שפה, השכלה כללית, אני יודע. המורשת אולי קצת גם כן.

ת: אני מוותר על המורשת הזאת של מדינות ערב.

ש: אני מתכוון למורשת אחרת. לא לתרבות הערבית. למורשת של יהודת סוריה. אתה ... בבית קצת את

המנהגים?

ת: אותם מנהגים שיש לנו לסורים. מה זאת אומרת? אילו מנהגים?

ש: אני יודע מה, אולי ביום שישי קבלת שבת בצורה כזאת או אחרת?

ת: כן, מקדשים יום שישי, אשתי ואני.

ש: באופן מיוחד כמו שבסוריה?

ת: כמעט אותו הדבר. אנחנו שומרי מסורת מאז שנולדנו. לצערי היינו שם יותר שומרים.

ש: לצערך אתם לא מספיק שומרים היום, לזה אתה מתכוון?

ת: כן, כן.

ש: אוקיי. טוב מר עבאדי מרדכי, אני מאוד מודה לך על הראיון שנתת לי, העשרת אותי. אני אשתדל

לעזור לך תיכף בדברים שאנחנו נשב ביחד. בכל אופן תודה רבה.

ת: אני מודה לך מאוד. היה נעים מאוד לשמוע אותך ולשוחח איתך ולהזכר בימים, בחוויות האלה.

ש: אני מבקש שתוסיף לי עוד פרט אחד. אתה בטח יודע, אתה מראה לי כאן ידיעה עיתונאית, של אותו

עיתונאי איטלקי שביקר בגטו בדמשק. משהו בסביבות שנת 74' פחות או יותר, מאי 74'. הוא צילם נשים

יהודיות בגטו היהודי. התמונה המפורסמת בעיתון, הנערה הצעירה שמופיעה שם בעיתון זו האחות שלך?

ת: אחת הבנות. אולי אמא שלי היתה שם גם, אני לא זוכר. אחת היתה.

ש: היו כמה אבל באופן מיוחד המצלמה התרכזה בבת אחת?

ת: בת אחת. זאת היתה אחותי שצעקה לעיתונאים וסימנה להם בידיים שאנחנו נמצאים בצרה. העיתונאים

הבינו את זה.

ש: מה שם אחותך?

ת: בתיה עבאדי.

ש: גם אז היא נקראה בתיה עבאדי?

ת: אז קראו לה בשם ערבי. בהירה.

ש: הבנתי. בכל אופן זו האחות שלך?

ת: כן.

ש: זה מאוד מענין. אתה מחזיק ביד קטעי עיתונות מ-14 במאי '74. גם ב"דבר" ו"למתחיל" וב"מעריב" אני רואה כאן מאותו תאריך.

ת: נכון.

ש: אני רואה באמת ידיעות מאותם הימים על יהודי סוריה והרדיפות.

ת: כן.

ש: אתה רוצה להוסיף עוד משהו?

ת: בשנת '72

ש: אחרי שהגעתי הנה.

ת: אחרי שהגעתי הנה. היה לנו מפעל של פוליטורה בתוך הבית, בדמשק. אולי הצתה היתה, לא יודע, או קצר בחשמל. פתאום הבית התחיל לבעור. אחי הגדול, אברהם, נשרף פה בחזה, ואחי הקטן נלכד בשריפה בתוך הבית עצמו ונשרף מהחלק של הטבור עד למטה. היה שנה וחצי בבית החולים. כולם יודעים מזה. הבית נשרף כליל. ההורים שלי יצאו ללא בגד על גופם. זה היה ב-'72.

ש: איך הם הסתדרו לאחר מכן? הקהילה עזרה להם?

ת: הקהילה טיפה עזרה. בכוחות עצמם הם השתקמו ועשו את הכל ובנו את הכל חזרה. אחד מהם היה זה שרצחו אותו, ניסים, הוא היה הגיבור שעבד יום ולילה בשביל לבנות את הבית חזרה. ככה הוא עשה.

ש: אחיך הצעיר שנפגע במחצית גופו התחתון בכוויה, הוא זה שנמצא בארצות הברית?

ת: בארצות הברית, בברוקלין. הוא מוכן לבוא לפה, רק פשוט מאוד

ש: הוא מבקש שישוו את התנאים כמו שקיבלו אלה שבאו הנה ב-'92, '93. אותם תנאים.

ת: כן. כמו שעזרו להם שימשיכו לעזור.

ש: עכשיו לא מקבלים אותם תנאים?

ת: לא, לא מקבלים.

ש: אני מבין שהם מקבלים כמו כל עולה חדש שמגיע.

ת: כן, אבל מה זה יתן לו פה? בית של מאתיים אלף דולר, מאיפה הוא יביא את השאר? אחי כמעט נכה, הוא שרוף. כל הגוף שלו שרוף למטה.

ש: אתה ניסית לפתור את הבעיה הזו עם

ת: אני בינתיים לא ניגשתי לאף מוסד ממשלתי.

ש: אתה פשוט רוצה שיהיה פתרון כזה, שיתנו להם את אותם התנאים

ת: לו ולאמא שלי.

ש: בגלל העובדה המצערת שרצחו את האח של ניסים?

ת: גם. מגיע להם כמו שמגיע לכולם. הם פשוט מאד, אחי אף פעם לא ביקר פה בארץ, חמש שנים הוא ישב שם, הוא לא הבין מה זה. אמרו לו – אל תרד, יש אנשים שלא אוהבים שאנשים יורדים לארץ, באים

לגור בארץ. הם שיכנעו אותו לא לבוא לארץ. לצערי הוא שמע להם והנה עובדה שהוא הגיע. אמר לי –
חבל שלא באתי לפני חמש שנים, איך שהגעתי לאמריקה חבל שלא באתי לארץ. הוא מצטער מאוד. הם
יכלו לעזור.

ש: נראה מה יהיה. אוקיי. תודה.